КЕТРІН СТОКЕТТ

КЛУБ КАЛАМІТІ

РОМАН

КЕТРІН СТОКЕТТ

Клуб Каламіті

The Calamity Club

Переклад з англійської

Переклад українською виконано за допомогою Claude (Anthropic), за єдиним глосарієм імен і термінів на всю книгу, з автоматичною перевіркою кожного розділу.

Редагування: редактор Otherwords.

Оригінал: The Calamity Club, Kathryn Stockett.

Права на оригінальний твір належать авторці та видавцю оригіналу. Цей переклад неофіційний і призначений для особистого читання.

Otherwords, 2026. otherwords.site

Розділ 2

Щоранку перше, що робить міс Гарнетт, це заходить до кабінету, куди мене зобов'язують з'являтися одразу після сніданку. Вона всюди суне ніс і роззирається, ніби я тут злочинця переховую. Нахиляється своєю кістлявою постаттю мені через плече, щоб побачити, що я роблю. *Ти вже переписала свій уривок з Біблії, Мег?*

Так, кажу я їй. А щоб її дратувати, люблю секунду почекати й додати: *Пані*.

Я розгладжую сторінку, де переписала всю нудну главу 13 з Приповістей. Вона про мудрого сина, батька й те, що називається *насмішник*. Що в світі це має спільного зі мною, одинадцятирічною дівчинкою з рівнем читання восьмого класу, я не знаю. Якщо я спробую сказати це міс Гарнетт, вона скаже: *Неробство, то диявольова забавка*, або змусить мене писати родоводи. Я так слинила, засинаючи над ними, що папір ішов хвилями.

Ми з міс Гарнетт, як олія з водою.

Вона пані, що керує цим місцем, і зазвичай носить просте вбрання нудного кольору. Її коротке жовте волосся лежить прилизане до голови, а обличчя в неї не бридке, просто воскове й пласке. Пласка вона й на грудях, і ззаду. Моя мама мала всякі округлі частини й була невисока на зріст. Я б сказала, що міс Гарнетт старша за мою маму, але точно сказати не можу, бо

я не вмію вгадувати вік людей, старших за дванадцять. Мене б звільнили, якби я працювала в тій будці на ярмарку.

Через якийсь час після того, як мене сюди привезли, міс Гарнетт обрали головою комітету. Це не з'явилося з нізвідки. Міс Гарнетт має вплив. Оскільки часу в мене вдосталь, я також розкумекала, як вона діє. Коли вона говорить з однією з тутешніх волонтерок, то дивиться їй просто в очі, щоб привернути увагу. Якщо треба наголосити на якійсь думці, вона розрубує повітря. Рубає й рубає так, ніби їй би ще ребро ростбіфу нарізати. Якщо в родині в когось із волонтерок трапилося жахливе лихо чи хвороба, чи день народження, чи день, коли померла її мама, вона неодмінно пам'ятає. Міс Гарнетт нічого не забуває, і якщо вона не може ущипнути тебе за ковиряння в носі о дев'ятій ранку, то згадає це й ущипне опівдні.

Та найдужче міс Гарнетт любить розпалюватися, розповідаючи про якусь жінку, яку вона називає *слабоумною жінкою*. Вона стоїть у коридорі й торочить і торочить про цю божевільну. І щоб тим, хто слухає, було точно чутно, вона зупиняється. Посеред речення. А тоді знову торочить і рубає повітря, і якби в неї була мотузка, вона б, мабуть, накинула ласо їм на їхні прокляті шиї, щоб примусити слухати, що ця слабоумна жінка вчинила цього разу. І вони слухають. Вона їх збентежила.

Я чимало думала, як ця слабоумна жінка виглядає. З того, що чую, уявляю собі злу бридку бабу з горбатою спиною й десятьма недоумкуватими дітьми від десяти різних батьків, білих, чорних чи хоч синіх, що кому до вподоби. Мені чомусь здається, що вони всі живуть у величезному черевику, хоча, мабуть, це з якоїсь старої книжки з картинками. Міс Гарнетт каже, що ця жінка тягне нашу велику державу на ще нижчий рівень. Ну, це, мабуть, справді низьке місце, бо моя мама завжди казала, що штат Міссісіпі повний самої бавовни, лицемі-

рів і кінського лайна, і найкраще, що може зробити міссісіпець, це вшитись звідси к бісу.

А по-моєму, міс Гарнетт любить правила більше, ніж людей. Ава, що була тут раніше за мене, казала, що коли Велика Фальшивка стала головою комітету, вона наробила купу нових правил. Наприклад, великим дівчатам більше не дозволили бути поряд з малятами й малюками. А тепер нам навіть листи не дозволені, і це вона теж скасувала. Ава казала, що так тому, що лист може нас розплакати, а розплаканих дівчат цим волонтеркам для повного щастя в день якраз бракує. А нам, звісно, зась питати, куди в біса поділася моя мама чи тато. Саме це останнє правило найбільше мучило мене спочатку.

Коли я сюди потрапила, я щодня благала кожну пані: *Де вона*? *Що ви знаєте*? *Чому ви мені не кажете*? О, я закочувала істерики. Гризла власну голову, куди вона могла подітися. У мене був цілий список: може, вона потрапила в аварію й стікає кров'ю край дороги. Може, її викрали й тримають за викуп. Може, вирішила, що часи занадто тяжкі, щоб піклуватися про дівчинку. Залишити її благодійним дамам, хай вони розбираються. Ця думка мене страшенно лякала.

Що б я не питала, ті пані тільки й казали: *Дякуй долі, що ти тут, юна пані*. І якомога швидше йшли колисати немовля.

Таким великим дівчаткам однаково не допоможеш, кажуть вони. *Такі великі дівчатка вже поза допомогою*.

Кажуть: *Біла наволоч, виростуть і покинуть власних дітей*. Невже вони думають, що я не чую?

Міс Гарнетт любить розрубувати руками повітря й казати: *Воно починається з матері й передається дитині, якщо хтось не зробить чогось, щоб це зупинити*.

*

Міс Гарнетт тримала мене на оці з самого початку. Щойно я спізнювалася хоч на дві хвилини до недільної каплиці чи до тієї липкої гидоти, що її називають сніданком, вона щипала мене під рукою, де шкіра ніжна. Так сильно, що сльози бризкали з очей. Або як побачить, що я сміюся з Авою чи якось інакше розважаюся, одразу налітали ці щипці. З рештою вона так не поводилась, як зі мною. Здебільшого вона ледве змушувала себе торкнутися інших великих дівчат, ніби від них смердить. А від деяких таки смердить. Ава сказала найкраще: Ця *сучка на тебе зуб має*, і *це чиста правда*.

Одного дня міс Гарнетт прийшла й забрала мене з класу нагорі. Я люблю клас, кращого місця, щоб учитися, не знайдеш. Більшість дівчат тут скаржиться, що нас змушують ходити до школи цілий рік, з лише кількома тижнями влітку, щоб дати відпочити вчительці, міс Спенсер. Але я ні, я ходила б до школи щодня, якби могла. Я навіть любила затримуватися після уроків, щоб витерти дошки й поставити стільці рівно. Міс Спенсер іноді дозволяла мені дивитися, як вона перевіряє зошити з правопису, якщо я не дихала їй у потилицю. Це єдина пристойна кімната в будинку для великих дівчат, там шість довгих дерев'яних столів лицем до дошки й маленькі стільці, затісні для старших дівчат, а мені якраз. Я для свого віку тонка. Стіни обклеєні кольоровими аркушами зі словами й малюнками, *Яблуко*, *Птах*, *Кіт*, *Пес*, щоб допомогти тупим неписьменним дівчатам навчитися читати. Мама навчила мене читати, коли мені було чотири роки, і якщо не рахувати двійки, яку я отримала з біблійного малювання, в мене завжди були самі п'ятірки з відзнакою. Мій улюблений предмет ЧИТАННЯ. Якщо я прочитаю щось варте запам'ятовування, я намагаюся вивчити це напам'ять, як-от вірш, що його міс Спенсер нам читала і що видався мені просто чудовим. Я склала в голові стіль-

ки, скільки змогла, про запас: *Надія це пташка з пір'ям, що сидить у душі й співає мелодію без слів* ...

Не певна, що йде далі, але тоді воно йде так: *Найсолодше її чути в бурю, і тяжкий має бути шторм, що зніяковить пташку малу, яка стількох зігріла.*

Чомусь цей вірш нагадує мені мамине темне волосся, що майорить у вікні нашого старого авто. Її рука махає, а волосся майорить.

Того дня міс Гарнетт схопила мене за руку й звеліла йти за нею вниз до кабінету. Я подумала: «Господи, що тепер». Я ніколи не бачила, щоб дівчинка заходила в той маленький кабінет, тільки та бухгалтерка, що, кажуть, втекла з клітки. Пішла волонтерити до Квіткового клубу чи щось таке, о, дами здійняли через це страшенний бабах. Міс Гарнетт посадила мене за столик для дорослих, поставила переді мною мішечок пенні зі скриньки для пожертв і звеліла *рахувати*.

Хоч міс Гарнетт і поводилась зі мною жахливо, я подумала, що вона вибрала мене для цього завдання, бо в мене добра голова на плечах, а саме це в житті й виводить у люди, сестро. Але виявилося, що це тому, що міс Гарнетт особливо мною цікавиться. Надалі я воліла б, щоб особливо мною не цікавилися.

Я думала, що коли закінчу рахувати, то піду на роботу з Авою, як завжди. О, ми могли б накоїти жахливих речей, навіть підмітаючи підлогу чи перучи обкакані пелюшки. Але міс Гарнетт сказала: *Перерахуй ще раз, щоб напевно*, і я образилась. Я не така, як ті тупі неписьменні дівчата, що не вміють переносити одиницю чи читати без пальця. Коли я закінчила й отримала те саме чортове число, вона сказала, що я мушу сидіти там до вечері, переписуючи вірші зі Старого Заповіту.

Через пару днів повторилося те саме, а ще через кілька днів знову. Іди в кабінет, юна пані, додай ці такі-то папірці, пиши цю дурню. Якщо вона заставала мене за сном на роботі, то щипала й казала: *Сядь рівно*. Підглядала за мною з коридору. Ще тоді мені здавалося, що в тому кабінетику душно, але він був не в такому стані, як тепер. Старе вікно ще не забили дошками, стіни були доволі чисті. Час від часу вона підходила ззаду й дивилася мені через плече й розчісувала мені волосся своїми кістлявими пальцями, поралася з ним і ділила на пасма. Моє волосся спадає по спині й улітку майже біліє. Вона щось бурмотіла, чого я не розбирала. Якщо я просила говорити голосніше, вона казала мені замовкнути.

Мені тепер соромно, як мені подобалося, коли вона поралася з моїм волоссям. Моя мама робила так холодними вечорами перед каміном. Або відкидала мене назад над кухонною раковиною, щоб помити його, і розчісувала потім. Я просто розвалююся на шматки, якщо хтось порається з моїм волоссям.

Одного разу я спитала міс Гарнетт, скільки в неї вдома дітей? Якщо досить довго бути поряд з жінкою, стає цікаво. Вона відповіла, що одну дитину мала, але та померла *всередині неї*. Я здригнулася, як тільки уявила. Нам тут небагато розповідають про жіночі справи, але мама дещо розповідала. Я багато думала про ту померлу дитину, зазвичай коли вдивлялася у страшні обриси на стелі перед сном.

Часто вона спостерігала за мною з коридору між розмовами з дамами. Якщо мені не було чим краще зайнятися, я спостерігала за нею у відповідь. Ми регулярно влаштовували собі змагання, хто довше витріщатиметься, і вона зазвичай вигравала. Я одразу засинаю, якщо не рухаюся чи не вчуся чогось цікавого.

Та коричнева цвіль на стінах тільки-но почала рости. Я мала б здогадатися, що далі буде більше.

У вівторок у нас те, що називають годиною біблійних оповідань. Це коли Товстозада приходить у клас і читає нам притчу про Ісуса. Її справжнє ім'я міс Прип, і вона дуже товста й владна й змушує нас писати контрольні. Одного разу вона поставила якусь тупу неписьменну дівчинку перед усіма й відшльопала її за неправильні відповіді. Я не хотіла дивитися, але важко не дивитися, коли когось шльопають. А після Різдва міс Прип хвалилася всіма подарунками, що Дід Мороз приніс до неї додому, бо її хлопчики були такі добрі діти.

Десь місяць тому на годині оповідань вона сказала нам намалювати сцену з Ісусом, будь-яку історію, яку хочемо, а найкращий малювальник отримає червоний олівець. Я поклала око на той червоний олівець, я могла б позначати сторінки, ніби справжня вчителька. Тож я зробила Таємну вечерю, як у картинках у *Дитячій Біблії*, розклавши тарілки з виноградом і бочечки з вином, і вималювала цікаві вирази на обличчях усіх учнів. А щоб вирізнялося, я підписала малюнок кольоровим олівцем: *Ісус показує Юді фігу*, що, на мою думку, привертало увагу. Я бачила, як моя мама показала комусь фігу, і це подіяло. Я не знала, що це брудне.

Та коли міс Прип побачила мій малюнок, її рот стиснувся в гузку. Вона сказала: *Оце тут, юна пані, це блюзнірство проти Господа*, і написала велику червону двійку. Їй не терпілося показати це нашій вчительці, міс Спенсер. Вони схилилися над ним, шепочучись, а тоді ті дві повели його просто до міс Гарнетт. Пізніше я почула, що Дорелла виграла той червоний олівець за дуже посередню немовлятко в яслах.

Я думала, що мене чекає хіба що похід до шафи з паском. І на тому все. Але ні, міс Гарнетт повела мене до кабінету й скли-

кала засідання комітету в Дамській вітальні. Я вислизнула й підслухала під дверима. Я чула, як вона казала їм, що я псую інших дівчат своєю брудною поведінкою, і чула, як вона трясе моїм малюнком, мабуть, рубаючи повітря руками. Ніхто не сперечався. Жодна.

Коли міс Гарнетт вийшла, вигляд у неї був цілком задоволений своєю пласкою персоною. Усміхалась, ніби виграла щось на ярмарку. Вона сказала: *Відтепер ти будеш у кабінеті цілий день, Мег.*

А як же школа …

Тобі більше не дозволено до класу.

*

У ніч Авиного дванадцятиліття ми вдавали, що спимо, аж поки не почули, як стара міс Мілдред повертає ключ у нашім замку. Це стара пані, що спить унизу вночі, і в неї все обвисле, очі, груди майже до живота. Вона не морочиться жодним типом бюстгальтера. Щойно ми почули клацання замка, ми з Авою пересунули ліжка ближче. Ще й досі на підлозі є подряпини від нашого пересування.

Ава сказала: *Смажена шинка з сирною кукурудзяною кашею, коржики, шоколадки, льодяники, оті пиріжечки з кремом всередині.*

Перше, що я хочу, це смажена курка, сказала я, *з м'ясною підливою й коробка Крекер-Джека, і мені начхати, що вони кажуть, овочі я їсти не буду.*

Бекон, сказала Ава, і ми обидві хвилинку над цим подумали. Вранці вона їхала на узбережжя Мексиканської затоки працювати на консервному заводі разом з двома іншими дванадцятирічками, яких міс Гарнетт уже туди відправила. Ава старша за мене на вісім місяців.

Коли поїду я, я буду найшвидшою консервувальницею, яку вони бачили, сказала я. *Скажуть: хто ця дівчина, що так майстерно консервує? Я думаю, вона заслуговує підвищення.*

Заткнись, Мускатко, просичала Дорелла на своєму ліжку.

Ава сказала, що буде купувати цигарки на свою платню. Я сказала, що вона навіть не вміє курити. Я сказала, що відкладатиму на повний комплект літер енциклопедії. Ава назвала мене найнуднішою людиною в Америці. Аби тільки платню отримувати, сказала я. Ми обидві погодились, що було б гарно відчути *морське повітря*.

З того, як дрейфував її голос, я зрозуміла, що Аві хочеться спати, але я не хотіла, щоб ми вже засинали, бо тоді настане завтра. Тож щоб її розбудити, я вигадала ідею, щоб вона надіслала мені листа. Вона могла б замаскувати його під маму, що шукає світловолосу дівчинку років одинадцяти зі щілинкою між передніми зубами й одним вухом, що стирчить трохи більше за інше, і могла б вписати туди й таємні повідомлення, якот яку їжу дівчинка має любити, щоб я знала, що це та їжа, яку їсть Ава там унизу, бо якщо хтось тут і зможе дістати листа, то це я. Я бачила, що її інтерес згасає, але вона позіхнула й сказала, що спробує.

Зі мною все буде добре, коли ти поїдеш, Аво, сказала я їй, але її дихання вже вирівнялося.

Саме міс Гарнетт вигадала ту програму робіт. Вона сказала, що це для великих дівчат із тим, що називають Проблемами Влаштування. Раніше нас відправляли до Притулку у Вотер-Веллі чи до закладу в Джексоні, де, я чула, стільки сиріт, що їх водять вулицею парадом, щоб спробувати комусь їх віддати.

Дівчатка, стати струнко й прямо. Маю важливе оголошення, сказала міс Гарнетт одного дня, коли я була тут десь півроку. *Як голова Комітету з питань осиротілих дітей*, і вона показала

на золоту шпильку на сукні, *з гордістю оголошую, що дівчат, яких не влаштували до дванадцятого дня народження і яких, схоже, не влаштують*, і тут вона глянула на мене й Аву поглядом, що лід би розрубав, *відправлятимуть працювати до Білоксійської консервної корпорації на узбережжі. Вони нададуть вам житло на місці, і ви ходитимете до школи й опануєте цінну професію в доброму християнському середовищі*, і я *сказала* струнко й прямо, *Аво, і ви навіть отримуватимете платню за свою працю.*

Ото ви мали б бачити, як ті благодійні дами засяяли, коли міс Гарнетт виголосила свою промову. Вони казали: *Коли так важко знайти роботу в наші дні!* Дехто навіть заплескав у долоні, ніби на цирковому виступі, бо вони, їй-богу, сюди приходять Тримати Немовлят і їм не треба, щоб великі дівчата заважали їхньому Часу Колисання Немовлят. А міс Гарнетт уже добре рубала повітря, розповідаючи про незаміжню матір, що це в них у крові, ота слабоумність, і що нам тільки й треба, щоб наші дівчата самі такими стали й залишали власних дітей помирати з голоду.

Поруч зі мною Ава кивала, як мул, разом із дамами. Але я не кивала, як мул.

Пам'ятайте, це було тоді, коли в мене ще були ідеї. Та вистава в моїй голові, може, й почала обсипатися по краях, але глибоко всередині я ще вірила, що мама має неабиякий шанс по мене прийти.

І саме це я й сказала міс Гарнетт та решті. Я сказала їм, що не переїжджатиму ні на яку паскудну фабрику. Я мала намір бути тут, коли моя клята мама повернеться по мене.

За ці слівця мені дісталася поїздка до шафи з паском. Це кімната зі стільцем і шкіряним ремінцем, що висить на стіні, з пробитими в ньому дірками, щоб літав швидше. Стілець для того, щоб пані могла сісти й перепочити. Поки вона періщила

мені по сідницях, міс Гарнетт читала мені лекцію, яким гарячим буде пекло і як Бог не схвалює дівчаток з брудними ротами.

Спершу я стрибала й танцювала, але потім закусила губу й змусила себе терпіти. Інші дівчата казали, що вона додає зайвих ударів, якщо схибить. Пекло, як удар терну, потім як маленькі бритвені зуби, а потім горіло, як розпечене залізо, притиснуте до задньої сторони колін. Але я не плакала й навіть не обмочилась, бо не збиралася ні на яку чортову консервну фабрику.

*

Тієї ночі в ліжку Ава схопила мене.

Вона сказала: *Ти жалюгідна.*

Я сказала: *Ти жалюгідніша за мене.*

Вона сказала: *Твоя мама не повернеться по тебе, Мег, тож вбий це собі в голову.*

Звідки ти знаєш, ти не віщунка. Може, вона їде сюди саме цієї хвилини. Може, її машина зламалась. Може, вона просто чекала, поки щось надійде. Але навіть я чула, як старий список відмовок тоншає.

Набери глузду, дурна. Твоя мама лишила тебе точнісінько як моя.

Це не те саме. Твоя мама тебе навіть не любила.

Правда, сказала Ава. Ава розповідала мені, як її мама *інших залишила, а її просто кинула.* Привезла в Притулок і поїхала вантажівкою. Тоді я ще не бачила, як сюди привозять так багато дівчат, але за півтора року я бачила все. Тих, що влаштовують істерики, ревуть, дивно мовчать, жебрачать, б'ються, лаються, мочаться в штани. Я бачила Ситуації Залишення й Кидай-і-Тікай, сестер, що не хочуть розлучатись, обіймаючись на прощання. Мам, що затримуються, я чую, як вони ходять

туди-сюди на ґанку. Якщо вони доходять до середини, вони все ще благають: *Ще одну хвилиночку з нею, будь ласка*. Коли міс Гарнетт забирає в них найдорожче, обличчя тих мам такі, що хочеться покласти голову на парту.

Але я ні разу не бачила, щоб мама повернулася по дівчинку.

Не має значення, як ми сюди потрапили, Мег, вони все одно не повернуться по нас, сказала Ава. Але щось усередині мене все вірило, що моя ситуація інша. Часи, може, й стали тяжкі, але ми з мамою не помирали з голоду й не мали п'ятнадцяти інших дітей, яких треба годувати й від кількох позбутися. Я мала, я майже нічого не їм. У нас усе ще був пристойний дім, щоб жити. Моя мама навіть не спакувала своїх найкращих туфель, перш ніж піти, ані чогось іншого. Вона казала, що збирається підстригти мені волосся. Такого єдиній доньці не кажуть просто так.

Ава виповзла зі свого ліжка й сіла мені на груди, як на сідло, затиснувши мої руки сильними ногами. Вона сказала: *Тепер слухай мене, Мег,* і *повторюй за мною*. Я бачила за тим, як вона дихала носом, що вона серйозна. *Моя мама покинула мене навмисне,* і *мами не повертаються. Тепер скажи це, повтори мені.*

Я вивільнила одну руку й відмахнулась від неї, але вона знову її притиснула. Та яка ж мама залишає дівчинку за два дні до Різдва?

Тобі це допоможе, до дідька. Скажи: Мами не повертаються! Ава звучала відчайдушно, але коли я не сказала, вона нахилилась і прошепотіла гаряче мені у вухо: *Ми однакові, Мег, хіба не бачиш? Ми сестри. Тож кажи це, поки не повіриш.*

Мені стало так, що я не могла дихати. І не тому, що в неї коліна були в мене на грудях.

Ава розумніша за мене. Вона сказала, що мені допоможе, якщо я просто скажу це, до дідька.

І от через якийсь час я сказала. Бо в глибині душі підозрювала, що вона має рацію. Вона була старша. Вона була сильніша за мене. *Мама покинула мене навмисне. Мами не повертаються.*

Ще, сказала вона. Я казала це знову й знову й знову. *Мама покинула мене навмисне, мами не повертаються.* І виявилось, що моя найкраща подруга Ава мала рацію. Це забрало чимало часу, але було наче відрізати щось погане, якусь стару мокру розкислу штуку, що тягнулася за мною всюди.

Невдовзі я перестала так часто крутити ту виставу. А тоді взагалі перестала. Оце подруга. Оце сестра. Бо мами не повертаються.

*

Вранці після Авиного дванадцятиліття вона була страшенно збуджена. Тріщала з дівчатами за сніданком. Дами її вимили й підготували до дороги. Дали їй навіть туфлі, щоб вона вбула їх у потяг. Здавалося, завеликі, але були лише трохи ношені, білі з чорною смужкою вздовж боку. На мене, то дуже гарні.

Поки Ава прощалась з іншими дівчатами, у вухах у мене заздзвенів низький шум. Вона обійняла мене, і від неї пахло чисто, зовсім не як від сироти. Вона сказала: *Коли приїдеш на фабрику, я навчу тебе курити, хочеш ти чи ні.*

Я хотіла сказати їй те, що замислила, що ми сестри, а сестри обіцяють писати, правда ж. Але з рота не вийшло й звуку, так гучно шуміло у вухах.

Як ми можемо бути такі тихі, коли всередині стільки галасу?

Я скоро повернусь. Мама написала це на стіні.

Міс Гарнетт сказала: *Аво, час іти.* Вона потяглася до Ави, але обережно, щоб не торкнутися її. І ось так просто Ава

зникла.

Це уривок. Повна книга у форматах EPUB і PDF:
otherwords.site/uk/books/the-calamity-club/